



### החזרות בין הציווי על המשכן ובניית המשכן לפרשת פקודי

מכבר הנחשת אשר-לו את-בדיו ואת-כל-כליו את-הפיר ואת-כנו. מ את קלעי הקצר את-עמדיה ואת-אדניה ואת-המסך לשער החצר את-מיתקיו ויתדתיקה ואת-כל-כלי עבדת המשכן לאהל מועד. **מא** את-בגדי השךד לשרת בקדש את-בגדי הקדש לאהרן הכהן ואת-בגדי בניו לכהן. **מב** ככל אשר-צנה והנה משה כן עשו בני ישראל את-כל-העבדה. **מג** וירא משה את-המלאכה והנה עשו אותה כאשר ציווה ה' עשו אותה כאשר צנה והנה כן עשו ויברך אתם משה.

**1. האברנבל - בפרשת ויקהל**  
"והנה תמצא שזכרה התורה חמש פעמים פעם בכלל ופעם בפרט מלאכת המשכן וכליו והיקשה הדבר ביותר בסדר הזה שאמר משה לישראל "כל חכם לב בכס יבואו ויעשו ... את המשכן את אהלו וגוי והלאה זכר שם כל הדברים שציווה ה' לעשותם, ואחר כך זכר העשייה בפרט כל דבר ודבר בפני עצמו והיה מספיק שיאמר הכתוב: ויעשו ... כאשר צוה ה' את משה כן עשו. ומה הצורך לפרט הדברים פעם אחר פעם?"

**6 האברנבל - בפרשת פקודי**  
"במה שזכר הכתוב כאן (שמות ל"ט) "ויביאו את המשכן אל משה את האהל ואת כל כליו ...". וחזר כל הכלים והדברים נזכרו בפרשיות של למעלה זה כמה פעמים והוא כפל ומותר מבואר (ברור). כי הנה די שיאמר "ויביאו אל משה כל מלאכת המשכן וירא משה את כל המלאכה והנה עשו אותה כאשר ציווה ה' כן עשו ויברך אותם משה" ומה הצורך בכל שאר הפרשיות מהדברים שנעשו, שכבר נזכרו בסדר של מעלה זה כמה פעמים?"

**2. שמות ל"א - הציווי למשה לומר לבצלאל ולאומנים**  
(א) וידבר יהוה אל משה לאמר: (ב) ראה קראתי בשם בצלאל בן אורי בן חור למשה יהודה: (ג) ואמלא אותו רוח אלהים ובתבונה ובדעת ובכל מלאכה: (ד) לחשב מחשבת לעשות בזהב ובכסף ובנחשת: (ה) ובחרשת אבן למלאכת ובחרשת עץ לעשות בכל מלאכה: (ו) ואני הנה נתתי אתו את אהליאב בן אחיסמך למטה דן ובלב כל חכם לב נתתי חכמה ועשו את כל אשר צויתך: ז את אהל מועד ואת-הארון לעדת ואת-הכפרת אשר עליו ואת-כל-כלי האהל. ח ואת-השלחן ואת-כליו ואת-המנורה הטהרה ואת-כל-כלייה ואת מזבח הקטרת. ט ואת-מזבח העלה ואת-כל-כליו ואת-הפכיר ואת-כנו. י ואת בגדי השךד ואת-בגדי הקדש לאהרן הכהן ואת-בגדי בניו לכהן. יא ואת שמן המשחה ואת-קטרת הסמים לקדש ככל אשר-צויתך ויעשו.

**7. רמב"ן על שמות ל"ה י"א - דברי משה לכל ישראל**  
והנה משה הוצרך לספר לכל העדה כל המלאכה שצוה אותו ה', כדי להודיע להם שצריכים להביא נדבה רבה, כי המלאכה גדולה, ולכן ספר להם - **המשכן את אהלו ואת מכסהו וגוי'** - כולן הזכיר על דרך הכלל. וטעם את המשכן, את הארון, את השלחן, וכל הנזכרים, בה"א הידיעה, כאומר את המשכן ואת הכלים אשר נגיד לחכמים העושים במלאכה בפרטן ובשעורן, כי עתה לכל העדה לא יגידם אלא בשמותם בכלל

**3. שמות ל"ה - פרשת ויקהל - דברי משה לכל ישראל**  
(י) וכל חכם לב בכס יבאו ויעשו את כל אשר צנה יהוה:  
**יא** את-המשכן את-אהלו ואת-מכסהו ואת-קרסיו ואת-קרשיו ואת-בריחו ואת-עמדיו ואת-אדניו. **יב** את-הארון ואת-בדיו ואת-הכפרת ואת פרכת המסך. **יג** את-השלחן ואת-בדיו ואת-כל-כליו ואת לחם הפנים. **יד** ואת-מנרת המאור ואת-כלייה ואת-נרתיקה ואת שמן המאור. **טו** ואת-מזבח הקטרת ואת-בדיו ואת שמן המשחה ואת קטרת הסמים ואת-מסך הפתח לפתח המשכן. **טז** את מזבח העלה ואת-מזבח הנחשת אשר-לו ואת-בדיו ואת-כל-כליו ואת-הפכיר ואת-כנו. **יז** את קלעי החצר את-עמדיה ואת-אדניה ואת מסך שער החצר. **יח** את-יתדות המשכן ואת-יתדות החצר ואת-מיתקיהם. **יט** את-בגדי השךד לשרת בקדש את-בגדי הקדש לאהרן הכהן ואת-בגדי בניו לכהן.

**8. רמב"ן על שמות ל"ו ח' - הביצוע**  
ויעשו כל חכם לב בעשי המלאכה את המשכן עשר יריעות - הנה החזיר בתורה מלאכת המשכן חמש פעמים, כי הזכיר את כולה בצוה בפרט ובכלל. תחלה (לעיל כה י-כח מג) אמר ועשית כך, ואחרי כן (לעיל לא ז-י) הזכיר כולם בדרך כלל ועשו את כל אשר צויתך את אהל מועד ואת הארון לעדות, עד ככל אשר צויתך יעשו:  
והטעם בזה, שצוה השם למשה שיגיד אל בצלאל ואהליאב ולכל החכמים המלאכה בכללה ואחרי כן יקרבו אליה לעשותה, כי לא יכשרו למלאכת הקדש עד שישמעו כל המלאכה ויבינו אותה ויקבלו עליהם שידעו להשלימה.  
ובשעת המעשה (לעיל לה יא-כ) הזכיר אותה תחלה בדרך הכלל הנזכר, ואמר (לעיל לא ו-יא) יבואו ויעשו את כל אשר צוה ה' את המשכן את אהלו וגוי, ויחסר מכאן פרט אחד, כי בודאי הוצרך משה לאמר אל החכמים העושים המלאכה. עשו המשכן עשר יריעות, ארץ היריעה כך ורחב כך, וכן בכל המלאכה, ולא הזכיר הכתוב זה (השמיט את הפרוט במקום הזה), כי בידוע שאמר להם הכל כסדר, אחרי שעשו כן כל דבר ודבר (מן התיאור המפורט של הביצוע אתה למד שאמר להם משה את הכל בפירוט):  
והטעם בזה (הטעם שכאן אין פרוט), כי לא הוצרך משה לפרוט להם כל המעשה דבר בדבר כאשר הזכיר בצוה (כה י כח מג) ובמעשה (לו ח טמ מג), אבל קצרו להם כאלו אמר שיעשו משכן בעשר יריעות חמש כנגד חמש, והם הבינו כי יעשו לולאות מקבילות וקרסי זהב, וכיוצא בזה בכל המלאכה בקצרה רמו להם הענין, והם הבינו הכל, על כן לא האריך בפרט הזה, ירמוז הכתוב חכמותם ובינתם וטוב השכל שבהם. ואחר כן (בפסוקים לו ח, טמ מג) החזיר המלאכה כולה בדרך הפרט הראשון (לעיל כה י-כח מג) ויעש כל חכם לב בעושי המלאכה את המשכן, ויעשו יריעות עזים, ויעש את הקרשים וגוי':  
והיה מספיק בכל הענין (לעיל לה ו-כ) שיאמר ויאמר משה אל כל עדת בני ישראל כל המלאכה אשר צוה ה' אותי, ויאמר (כאן) ויעשו בני ישראל ככל אשר צוה ה' את משה כן עשו, וירא משה את כל המלאכה והנה עשו אותה כאשר צוה ה' כן עשו אותה ויברך אותם משה (להלן לט מט).

**4. שמות ל"ו ז' - הביצוע**  
(ח) ויעשו כל חכם לב בעשי המלאכה את המשכן עשר יריעות...  
(כ) ויעש את הקרשים למשכן עצי שטים עמדים...  
(לח) ויעש את הפרכת...  
(לו) ויעש מסך לפתח האהל...  
(א) ויעש בצלאל את הארון עצי שטים...  
(י) ויעש את השלחן עצי שטים...  
(יז) ויעש את המנרה זהב טהור מקשה עשה את המנרה...  
(כה) ויעש את מזבח הקטרת עצי שטים...  
(כט) ויעש את שמן המשחה קדש ואת קטרת הסמים...  
(א) ויעש את מזבח העלה עצי שטים...  
(ח) ויעש את הפכיר נחשת ואת כנו נחשת במראת הצבאת...  
(ט) ויעש את החצר...  
(א) ומן התבילת והקרגמן ותולעת השני עשו בגדי שרד לשרת בקדש ויעשו את בגדי הקדש אשר לאהרן ...

**9. שמות ל"ט - פרשת פקודי - הבאת המשכן אל משה**  
לג וביאו את-המשכן אל-משה את-האהל ואת-כל-כליו ואת-קרסיו ואת-קרשיו בריחו ועמדיו ואדניו. **לד** ואת-מכסה עורת האילים המאדמים ואת-מכסה ערת התחשים ואת פרכת המסך. **לה** את-ארון העדת ואת-בדיו ואת-הכפרת. **לו** את-השלחן ואת-כל-כליו ואת לחם הפנים. **לז** את-המנורה הטהרה ואת-נרתיקה ואת-המנורה ואת-כל-כלייה ואת שמן המאור. **לח** ואת מזבח הזהב ואת שמן המשחה ואת קטרת הסמים ואת מסך פתח האהל. **לט** את מזבח הנחשת ואת-

**14. הרשב"ם על שמות כ"ה י'**

ועשו ארון עצי שטים: ואע"פ שבמעשה בצלאל מצינו שעשה תחילה משכן ואח"כ כלים, ארון ומנורה ושולחן, שהיכן יכניס את הארון והשולחן כל זמן שאין משכן עשוי, אלא בציווי הוצרך תחילה לפרש עשיית הארון והשולחן, שבשביל הארון שהוא עיקר של "ועשו לי מקדש", הוצרך לעשות משכן.

**15. שמות פרק ל"ב**

(כה) ויבא משה את העם כי פרע הוא כי פרעה אהרן לשמחה בקמיהם: ואף התורה עצמה קובעת: (לה) ויגף: והנה את העם על אשר עשו את העגל אשר עשה אהרן:

**16. שמות ל"ב**

לד ויאמר יהוה אל-משה קח-לך סמים נטף וישחלת וחלבנה סמים ולבנה זכה בד בבד יהיה. לה ונעשית אתה קטרת ריח מעשה ריח ממלח טהור קדש. לו ונשחית ממנה הדק ונתתה ממנה לפני העדת באהל מועד אשר אנעד לך שמה קדש קדשים תהיה לכם.

**17. שמות כ"ה**

(ב) דבר אל בני ישראל ויקחו לי תרומה מאת כל איש אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי:

**18. שמות ל"ב**

(יב) כי תשא את ראש בני ישראל לפקדיהם ונתנו איש כפר נפשו ליהנה בפקד אתם ולא יהיה בהם נגף בפקד אתם: (יג) זה יתנו כל העבר על הפקדים מחצית השקל בשקל הקדש עשרים גרה השקל מחצית השקל תרומה ליהנה: (יד) כל העבר על הפקדים מן עשרים שנה ומעלה יתן תרומת זהו: (טו) העשירי לא ירבה והדל לא ימעיט ממחצית השקל לתת את תרומת יהוה לכפר על נפשתיכם: (טז) ונקחת את קסף הכפרים מאת בני ישראל ונתת אתו על עבדת אהל מועד והיה לבני ישראל לזכרון לפני יהוה לכפר על נפשתיכם:

**19. שמות ל"ה**

(כה) וקסף פקודי העדה מאת כפר ואלף ושבוע מאות וחמשה ושבועים שקל בשקל הקדש: (כו) בקע לגלגלת מחצית השקל בשקל הקדש לכל העבר על הפקדים מן עשרים שנה ומעלה לשש מאות אלף ושלשת אלפים וחמשה מאות וחמשים: (כז) ויהי מאת כפר הקסף לצקת את אדני הקדש ואת אדני הפרכת מאת אדנים למאת הכפר כפר לאדן: (כח) ואת האלף ושבוע המאות וחמשה ושבועים עשה ויום לעמודים וצפה ראשיהם וחשק אתם:

**20. רש"י, שמות ל"ה טז**

"ונתת אתו על עבודת אהל מועד". למדת שנצטוו למנותם בתחילת נדבת המשכן אחר מעשה העגל, מפני שנכנס בהם מגפה, כמו שנאמר "ויגף ה' את העם" (שמות ל"ב ל"ה) ..."

**21. החזקוני ל"א ב'**

"בצלאל בן חור", נזכר זקנו של בצלאל ... לפי שנהרג במעשה העגל ומלאכת המשכן באה לכפר על אותו עון לכך נזכר חור עליה"

**22. דברים י'**

ח בעת ההוא הבדיל יהוה את-שבט הלוי לשאת את-ארון ברית-יהוה לעמדם לפני יהוה לשירתו ולכרדך בשמו עד היום הזה.

**23. רש"י**

"בעת ההיא - בשנה הראשונה שיצאתם ממצרים וטעיתם בעגל ובני לוי לא טעו הבדלים המקום"

**24. הרמב"ן**

"וכשבאו אל הר סיני ועשו המשכן ושב הקב"ה והשרה שכינתו ביניהם אז שבו אל מעלת אבותם שהיה בסוד אלוה עלי אוהלים, והם הם המרכבה, ואז נחשבו גאולים, ולכן נשלם הספר הזה בהשלימו ענין המשכן ובהיות כבוד ה' מלא אותו תמיד"

**25. שמות מ' ל"ד**

"ויכס הענן את אהל מועד וכבוד ה' מלא את המשכן"

**26. שמות כ"ד ט"ו-ט"ז**

"ויגועל משה אל ההר ויכס הענן את ההר וישכן כבוד ה' על הר סיני..."

**27. שמות ל"ג י"ז**

"ומשה יקח את האהל ונטה לו מחוץ למחנה הרחק מן המחנה וקרא לו אהל מועד והיה כל מבקש ה' יצא את אהל מועד אשר מחוץ למחנה"

ואחר שהשלים כלל ופרט במעשה, הזכיר ההבאה אל משה בדרך הכלל, ואמר ויבאו את המשכן אל משה את האהל ואת כל כליו וגוי' (להלן לט ל), להגיד חכמתם שהביאו אליו הכל כסדר, כי לא הביא אחד מהם מלאכתו לפניו עד שנשלמה כל המלאכה, כאשר אמר (בפסוק שלפניו) ותכל כל עבודת משכן אהל מועד. ואחרי שנשלמה נאספו כלם והראו אותה אליו כסדר, אמרו תחלה, רבינו הנה אוהל והנה כליו, ואחרי כן הנה הארון והנה בדיו, וכן הכל: ...

**ועל הכלל כל זה דרך חבה ודרך מעלה, לומר כי חפץ השם במלאכה ומזכיר אותה בתורתו פעמים רבות להרבות שכר לעוסקים בה, כענין מה שאמר במדרש יפה שיחת עבדי אבות לפני הקב"ה מתורתם של בנים, שהרי פרשתו של אליעזר שנים ושלושה דפין היא:**

**9. בעל "אור החיים" על שמות ל"ו ח' - הביצוע**

"טעם אשר החזיר הכתוב על הפרטים ולא הספיק לאמר: ויעשו כאשר ציווה ה' את משה" על דרך אומרים ז"ל בכפל פרשת אליעזר עבד אברהם, כי מתוך שחביבה עליו נכתבה שתי פעמים, וכמו כן גילה הכתוב בענין מעשה המשכן, כי חביב עליו ולזה נכתב שתי פעמים"

**10. הרש"ר הירש**

"נשים אל לבנו שהמשכן לכל חלקיו אינו אלא סמל, וששום דבר אין לו קיום סמלי אלא אם כן נעשה בכוננת מכוון לשם תכלית סמלית זו. נשים אל לבנו, שאפילו ה"כתב והמכתב" שהם כ"כ סמליים עד שאין להם שום מובן אחר מאשר המסומל על ידם, בכל זאת מותנה שימושם בקודש בכוננת הסופר ככתבו, עד שלספר תורה יש קדושת ספר תורה אך ורק כשנכתב בכונה "לשם קדושת ספר תורה". יתר על כן, בכתבת האזכרות (שמות הקודש) צריכה כוננת סופר לכותבם "לשם קדושת השם" להיות מבוטאת בפיו בשעת כתיבתם ולכל הפחות עליו לשוותה נד עינו תמיד. נשים עוד אל לבנו שתודעת המשמעות הסמלית של כלי המשכן בשעת עשייתם והתקנתם נדרשת ביותר. מפני שאותם הכלים - ארון, שולחן, מנורה, פרכת, בגדים, קיימים גם מחוץ למשכן בשימוש רגיל יום יומי.

ואם ניתן דעתנו על כל אלה, נבין מפני מה חוזרת ונשנית בפסוקים לו" ח' עד ל"ט ל"ב כל עשיית המשכן לפרטיה, אף על פי שכבר ידענו ממצות העשיה בפרשת תרומה, ולמה שוב חוזרת התורה בפרט ל"ט ל"ג-מ"ג ומונה את כל חלקי המשכן אחד לאחד בהבאתם אל משה: ולמה היא חוזרת עליהם בפרק מ' בהקמת המשה: ולמה לא אמרה התורה שהאומנים עושי המלאכה עשו הכל כאשר ציווה ה' והביאום אל משה ומשה הקים את המשכן והעמיד את הכלים כאשר ציווה ה' אותו:

ואם לא נטעה, הרי כוננת כל החזרות והפירוטים האלה היא ללמדנו: הן בעשיית המשכן, הן בהבאתו אל משה, הן בהקמתו, היו כל הכוונות וכל המשמעות המסומלות במשכן ובכליו לנגד עיני העושים במלאכה, והכל - בכללו ובפרטיו - נעשה והובא והוקם ברוח אותן כוונות."

**11. עין יעקב מסכת ברכות דף נה ע"א**

אמר רבי שמואל בר נחמני, אמר רבי יונתן, "בצלאל", על שם חכמתו נקרא. בשעה שאמר לו הקדוש ברוך הוא למשה, לך אמר לו לבצלאל, עשה לי משכן, ארון וכלים, לך משה (ואמר להפך) והפך ואמר לו, עשה ארון, וכלים ומשכן. אמר לו (בצלאל): משה רבנו! של עולם, אדם בונה בית ואחר כך מכניס לתוכו כלים, ואתה אמר, עשה לי ארון וכלים, ומשכן? כלים שאני עושה, להיכן אכניסם? שמה כן אמר לך הקדוש ברוך הוא: עשה משכן, ארון וכלים!! אמר לו (משה), שמה בצל אל היית ונדעת? (ושכך שמעתי מפי הקב"ה)

**12. רש"י על שמות ל"ח, כ"ב**

**אשר ציווה אותו משה** - אין כתיב כאן, אלא כל אשר צוה ה' את משה, אפילו דברים שלא אמר לו רבו, הסכימה דעתו למה שנאמר למשה בסיני. כי משה ציווה לבצלאל לעשות תחילה כלים ואח"כ משכן, אמר לו בצלאל: מנהג עולם לעשות תחילה בית ואח"כ משים כלים בתוכו. אמר לו: כך שמעתי מפי הקב"ה. איל משה: בצל - אל היית, כי בוודאי כך ציווה לי הקב"ה. וכן עשה, המשכן תחילה ואח"כ עשה כלים.

**13. ה"גור אריה" על שמות לח, כב**

אפילו דברים שלא אמר לו רבו: ואם תאמר, ומשה למה לא ציווה לעשות משכן קודם, יש לומר דמשה היה מקדים את הכלים, דהרי הכלים הם חשובים מן המשכן, כמו שמוכיח שהכלים משה בני קהת (במדבר ד, טו), והמשכן במשא בני מררי (שם שם לא-לב), ובני קהת היו חשובים מן בני מררי, ויש להתחיל בעיקר. אבל בענין המעשה, יש להקדים את המשכן, מפני שהמשכן הוא שמירת הכלים. ולפיכך בצלאל אשר היה ממונה על המעשה, בא אליו הידיעה לעשות את המשכן קודם. אבל משה דחיה ממונה על הלימוד בלבד, והיה יודע ציור המשכן, וזהו הלימוד איך ציווה, התחיל בכלים תחילה, אבל ענין העשייה מה יקדים במעשה נשכח הימנו, עד כי בצלאל, המיוחד לעשייה, הזכיר אותו. על זה אמר לו משה "שמה בצל אל היית", כי משה מיוחד לתלמוד ולא למעשה, ובצלאל לעשייה. כלל הדבר, למשה בא הידיעה בענין התלמוד, לפי שהוא מיוחד אל הלימוד, ויש להתחיל בלימוד דברים שהם עיקרים. ולבצלאל המיוחד על המעשה, בא אליו הידיעה איך יעשה, ולכן היה יודע בצלאל עשייתם.